

วิญญาณความรัก

ที่อยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกัน

ระพี สาคริก

บทนำ

ฉันเคยชี้แจงเหตุผลเกี่ยวกับจิตวิญญาณคน ที่มีความรักหยั่งรากลงสู่พื้นดินมาแล้วในอดีต ดังนั้น จึงใคร่ขออนุญาตฝากไว้ ณ โอกาสนี้ว่า แต่ละคนควรสำนึกถึงเงื่อนไขดังกล่าวอยู่เสมอ โดยถือเป็นสัจธรรมที่อยู่ในใจ ซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้กับชีวิตทุกคน นอกจากนั้น ยังควรสนใจถ่ายทอดต่อไปสู่ชนรุ่นหลัง จากความรู้สึกประทับใจซึ่งมีอยู่ในใจตนเองด้วย

อนึ่ง จุดเริ่มต้นมอบให้ ควรมุ่งความรักจากใจตนเองลงไปยังพื้นดินและสาเหตุผลถึงชนรุ่นหลังผู้มีใจรักพื้นดินอีกทั้งมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองซึ่งมีใจใกล้ชิดตนมากที่สุด

หลังจากนั้น หากรักษารากฐานตัวเองให้มีอิสระอยู่ได้ หากนำปฏิบัติอย่างดี ย่อมสานความรักร่วมกันไปถึงเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ห่างไกลรวมทั้งสรรพสิ่งทั้งหลายได้เอง

อย่างไรก็ตาม หากมองเห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองและนำไปปฏิบัติจากจุดนี้ ย่อมมีจิตได้สำนึกที่หยั่งรากลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในเมื่อชีวิตแต่ละคนเกิดมาจากโลกใบเดียวกัน จึงควรมีกระแสความรักเชื่อมโยงถึงกันได้หมด

สัจธรรมคือความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนมาแต่กำเนิด ดังนั้นผู้ที่รู้ได้แล้ว ย่อมสามารถปฏิบัติตนให้เข้าถึงจิตใจทุกคนได้อย่างลึกซึ้ง จึงหวังได้ว่าจะสร้างสรรค์ทุกชีวิตให้บังเกิดความสุขได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งรู้ว่าการปฏิบัติดังกล่าว ย่อมสะท้อนกลับมาทำให้รากฐานจิตใจตนเองบังเกิดความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ช่วงหลังๆ เรามักได้ยินคนทั่วไปกล่าวเน้นความสำคัญของคุณภาพชีวิตกันอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม นั่นเป็นเพียงคำกล่าวซึ่งยังไม่อาจทำให้เชื่อถือได้ จนกว่าจะมีโอกาสสัมผัสผลจากการปฏิบัติที่มีความมั่นคงจนเป็นที่มั่นใจได้แล้ว

ปัจจุบันนี้ในทางปฏิบัติ คนส่วนใหญ่เท่าที่มีการแสดงออกจากรู้ความเข้าใจของแต่ละคนเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าชีวิตกับคุณภาพชีวิต ยังทำให้อดที่จะรู้สึกสับสนไม่ได้

หากสามารถรู้ความจริงจากใจตนเองได้อย่างชัดเจน ควรจะเข้าใจความหมายของทั้งสองประเด็นได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งสามารถเรียงลำดับความสำคัญซึ่งแตกต่างกันที่พื้นฐาน ได้อย่างสอดคล้องกันกับเหตุและผลด้วย

เมื่อมีเหตุย่อมมีผล

คุณค่าชีวิตน่าจะหมายถึงความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจ ซึ่งแต่ละคนควรสำนึกถึงความสำคัญได้เอง ทำให้รักษาไว้อย่างสุดชีวิต ส่วนคุณภาพชีวิต น่าจะหมายถึงผลจากการปฏิบัติจากรากฐานจิตใจตนเอง ที่ยังรู้คุณค่าชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตได้อย่างชัดเจน จนกระทั่งทำให้มั่นใจได้แล้ว

ช่วงหลังๆ เรามักพบความจริงจากการแสดงออกโดยคนส่วนใหญ่ที่อยู่ในสังคมซึ่งมักนำเอาเรื่องการมีวัตถุอย่างพร้อมมูลมาเผยแพร่ เพื่อสื่อให้คนเข้าใจว่า สภาพดังกล่าวคือคุณภาพชีวิต ซึ่งแต่ละคนควรปรารถนา

แม้ว่าบางคนอาจไม่มีเจตนาจะโฆษณาชวนเชื่อ แต่ความคิดดังกล่าวก็เหมือนเจตนาทำ ซึ่งคงทำไปเพราะความไม่รู้ หรืออาจรู้แล้ว แต่อยากทำเพราะความโลภ เนื่องจากการต้องการหาเงินและวัตถุจากผู้อื่น

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆภายในสังคมซึ่งทำให้คนจำนวนมากตกเป็นเหยื่ออิทธิพลโฆษณาชวนเชื่อ โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งหวังผลประโยชน์ทางวัตถุสำหรับนำไปใช้สนองความต้องการของตนและพรรคพวกอย่างขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีกระแสจากอีกด้านหนึ่งซึ่งกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัตถุเพื่อต้องการสร้างอิทธิพลภายนอกให้มีผลครอบงำจิตใจคนเพื่อหวังผลหวน

กลับมาสนองผลประโยชน์แห่งตน ส่งผลกระทบทำลายรากฐานการพึ่งตนเองของคนในสังคม ยิ่งเป็นเยาวชน ทำให้ไม่อาจรู้เท่าทันจนกระทั่งจำต้องตกเป็นเหยื่ออย่างลึกซึ้ง อีกทั้งขยายผลกว้างขวางมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานธรรมชาติที่สะท้อนกลับมาชำระล้างทุกสิ่งทุกอย่างในสังคม ย่อมมีผลทำลายให้จบสิ้นลงไปได้ยาก จึงยังคงมีกระแสหมุนวนเป็นวัฏจักรสืบทอดต่อไป

ดังนั้นแม้ว่ายังมีชีวิตซึ่งรักษาจิตวิญญาณความเป็นคนเอาไว้ได้ หลงเหลืออยู่น้อยแค่ไหน ในที่สุดย่อมมีวิถีทางวนกลับมาสู่อีกด้านหนึ่งได้เอง อีกทั้งสามารถขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้น ไม่ว่าจะเกิดผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้นแค่ไหน

จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้ฉันเชื่อมั่นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ไม่ว่าชีวิตตนจะผ่านพ้นมานานมากแค่ไหน แต่ถ้าสามารถสังขมความจริงอันเป็นผลจากการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตเอาไว้ในจิตใจตนเองได้ ย่อมมีผลช่วยให้หยั่งรู้ความจริงจากใจเพื่อนมนุษย์แต่ละคน รวมถึงสรรพสิ่งอื่นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง มักมีบางคนกล่าวว่า ควรใช้เวลาศึกษาไปนานๆ สะท้อนให้รู้ได้ว่าผู้กล่าวเช่นนั้นห่างจากความจริงที่มีอยู่ในใจตัวเองไปยึดติดอยู่กับกาลเวลา ไม่พอมักมีน้อย ทำให้ขาดการรู้เหตุรู้ผล ซึ่งรากฐานจิตใจตนเองมีอยู่แล้ว

ตามที่กล่าวไว้แล้วแต่แรกว่า ผู้มีโอกาสเกิดมาสู่โลกทุกคนย่อมมีเงื่อนไขแห่งกรรมแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองมาแล้วอย่างป็นธรรมชาติไม่ว่าใครมีมากมีน้อย หากรู้ความจริง ณ จุดนี้ได้ ย่อมรู้ประเด็นสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างน้อย 2 ประการ ซึ่งนำไปสู่ความรักความเข้าใจระหว่างกันและกัน อันหวังได้ว่าน่าจะมีความมั่นคงให้เชื่อมั่นได้

ประการแรก แต่ละชีวิตที่เกิดมา ย่อมเกิดมาจากแผ่นดินผืนเดียวกัน ส่วนการแบ่งประเทศรวมทั้งชาติภาษา แม้กระทั่งการแบ่งแยกลัทธิความเชื่อ หาใช่ของจริงไม่ หากเป็นเพียงผลจากการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความหลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประการที่สอง ภายในรากฐานจิตใจแต่ละคน ที่กล่าวถึงความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงควรรู้ว่า คือความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งเข้าไปอยู่ในส่วนลึกของจิตใจตนเองจากแต่ละฝ่าย ทำให้มีการร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวกันได้

หรืออาจกล่าวอีกด้านหนึ่งว่า ความจริงซึ่งเข้าไปอยู่ในส่วนลึกของจิตใจแล้ว แม้ปรากฏการณ์ภายนอกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ภายในจิตใจย่อมมั่นคงอยู่ได้ อีกทั้งยังสามารถรู้เท่าทันผลการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้อย่างลึกซึ้ง จึงไม่ยอมตกเป็นเหยื่อ หากสามารถยอมรับและปล่อยวางได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สภาพดังกล่าว น่าจะถือว่า คือคำนิยามของข้อความซึ่งกล่าวกันว่า ยอมรับความจริงหากรากฐานจิตใจบุคคลใดเข้าถึงได้ ย่อมสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกันและกันได้ไม่ยาก

ความจริงซึ่งพบได้จากชีวิตตนเอง

ฉันเรียนรู้ความจริงจากความจริง ซึ่งเป็นผลจากการที่รากฐานจิตใจมีอิสระ ช่วยให้สนใจสัมผัสทุกสภาพชีวิต ร่วมกับทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้วได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้นสิ่งแรกที่ใคร่ขออนุญาตนำมากล่าวย้าความสำคัญไว้ ณ โอกาสนี้ก็คือ บุคคลใดผู้มีความทรงจำที่ชัดเจน หรืออีกนัยหนึ่ง บุคคลใดผู้ไม่ลืมอดีตซึ่งตนสัมผัสไว้ในใจมาแล้วมานานมากแค่ไหน ย่อมไม่เป็นคนลืมตัว หรือหากมองย้อนกลับควรจะได้พบว่า บุคคลใดไม่ลืมตัว ย่อมมีความทรงจำที่มั่นคงอยู่ได้

ช่วงที่ชีวิตฉันได้รับโอกาสให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นับว่ามีโอกาสดีส่วนหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ฉันเรียนรู้ความจริงจากใจชนรุ่นหลังอย่างกว้างขวาง แม้ขณะนั้นยังมีปริมาณจำกัดตัวเองไว้ด้วยรูปแบบที่เป็นทางการไม่ถึงหนึ่งหมื่นคน แต่การเรียนรู้ธรรมชาติจากของจริง ถ้ารากฐานจิตใจมีอิสระอยู่ได้ย่อมรู้ว่าหาใช่มีจำนวนตัวเลขเป็นกรอบจำกัดไว้ ไม่ว่ามีมากมีน้อย

แต่เนื่องจากรากฐานจิตใจฉันไม่ยึดติดรูปแบบมากไปกว่าการมองเห็นทุกคนเป็นคน จึงไม่มีอิทธิพลจากสิ่งที่มีอยู่ในรั้วสถาบันเข้ามาครอบงำใจไว้ ทำให้ฉันรู้คุณค่าชีวิตคนทุกคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

การปฏิบัติจึงไม่ยอมตกเป็นเหยื่อรูปแบบซึ่งหากตกอยู่ในความประมาทยอมพร้อมที่จะล้อมกรอบใจฉัน แม้สิ่งที่อยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย โดยที่รู้ว่าหากยึดติดยอมมีแนวโน้มส่งผลทำให้รากฐานจิตใจตนเองเรียวแคบมากขึ้น

วิญญานความรักและรู้คุณค่าตนเองที่ยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง มีผลทำให้การปฏิบัติจากใจฉัน มุ่งทิศทางลงสู่พื้นดินเหนือกว่าการมุ่งขึ้นไปสู่ด้านบน หากใครคิดว่าฉันเดินทวนกระแส น่าจะเกิดจากการปฏิบัติทวนกระแสด้านบน หากใครคิดว่าฉันเดินตามกระแส คงสืบเนื่องมาจากการที่มองเห็นความจริงแล้วว่า ฉันมีวิญญานเป็นตัวของตัวเองที่ยังรากลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง โดยที่รู้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการมีโอกาสสัมผัสพื้นดิน

กรณีหลังนี้ หากสามารถแยกแยะเหตุผลออกจากกันให้เห็นชัดเจนถึงระดับหนึ่ง น่าจะเข้าใจได้ว่า ฉันไม่ได้เดินตามกระแสหรือทวนกระแสใครทั้งนั้น หากเป็นเพราะอิสระภาพซึ่งอยู่ในรากฐานตนเอง มีผลกำหนดความมั่นคงภายในจิตใจร่วมกับทิศทางการคิดที่มุ่งลงสู่ด้านล่างมากกว่า

ดังนั้นหากมองภาพอย่างผิวเผิน อาจทำให้เข้าใจว่าฉันเดินทวนกระแส แต่แท้จริงแล้วคือวิถีทางที่อิสระ ทำให้มีรากฐานมั่นคงอยู่กับการรู้เหตุรู้ผล ซึ่งธรรมชาติได้ชี้ให้เห็นความจริงไว้อย่างชัดเจนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างคงไม่มีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้นแต่สามารถสานเป็นหนึ่งเดียวกันได้ สอดคล้องกันกับเหตุผลซึ่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้มีพระองค์เดียว

สถานที่เกิดของชีวิต

ผูกติดอยู่กับความคิดของตัวเองหรือเปล่า?

ช่วงชีวิตที่ผ่านมา มีบางคนถามฉันด้วยความรู้สึกสงสัยว่า ท่านอาจารย์เกิดในเมืองกรุงหรือในชนบทกันแน่?

ฉันตอบคำถามดังกล่าวอย่างมั่นใจว่า ร่างกายฉันเกิดกลางใจเมืองกรุงเทพ แต่จิตวิญญาณตนเองอยู่ในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หยั่งรากฝังลึกลงสู่พื้นดินอย่างมีความสุข

คำตอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจริงว่า หากรากฐานจิตใจอิสระ ย่อมไม่นำความแตกต่างจากภายนอกมาผูกติดกันไว้ ทำให้เกิดภาวะสับสนขึ้นในรากฐานจิตใจตนเอง

ซึ่งแท้จริงแล้ว ชีวิตคนเราจะเกิดที่ไหน และสถานที่เกิดจะเป็นอย่างไรย่อมไม่ใช่เรื่องสำคัญ หากจิตใจสามารถรู้ความจริงได้ว่า ชีวิตตนเองมีพื้นดินเป็นฐานรองรับ อีกทั้งเป็นครูผู้ซื่อสัตย์ต่อตนไปตลอดชีวิต

หวนกลับไปนึกถึงความจริงซึ่งอยู่ในอดีตของชีวิตฉัน ตั้งแต่ยังมีอายุไม่มากนัก มีบางสิ่งบางอย่างจากพฤติกรรมของคนในสังคมที่สะท้อนออกมา ทำให้ใจฉันรู้สึกสับสน โดยที่คิดว่า สิ่งซึ่งตนพบเห็นไม่น่าจะสอดคล้องกันกับเหตุผลที่ควรจะเป็น

สภาพดังกล่าวมีผลจุดประกายใจ ทำให้ฉันรู้สึกทำทนายที่จะลุกขึ้นยืนหยัด เดินทวนกระแสสังคม ซึ่งแท้จริงแล้ว ตนไม่เคยคิดมาก่อนว่า ความกล้าหาญในการปฏิบัติจะมีผลช่วยให้รู้ความจริงจากรากฐานจิตใจคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

แต่ฉันเป็นคนมีนิสัยมุ่งมั่นต่อสู้กับสิ่งซึ่งอยู่ในใจจากการนำปฏิบัติโดยไม่ยอมเปลี่ยนใจ อีกทั้งสนใจเรียนรู้ผลที่ติดตามมา ซึ่งสภาพจิตใจดังกล่าว อาจเรียกได้ว่าเป็นคนมีนิสัยรู้จักประเมินตัวเองหรือรู้จักประมาณตนเป็นช่วงๆ มาโดยตลอด

ในที่สุด จากวิถีทางดังกล่าว สิ่งซึ่งเป็นผลติดตามมาภายหลังอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ฉันรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจคนลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งมีผลหวนกลับมารู้ความจริงจากใจตนเองซึ่งมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวได้อย่างลึกซึ้งร่วมด้วย

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้ฉันมั่นใจได้ว่า หากมุ่งมั่นปฏิบัติจากความจริงซึ่งมีอยู่แล้วในจิตใจตนเอง อีกทั้งรักษาสິงนี้ไว้ให้มันคงอยู่ได้ ผลอันพึงได้รับย่อมหวนกลับมาสอนให้ยังรู้เหตุและผลทั้งจากใจตนเองและเพื่อนมนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้ มีอยู่ช่วงหนึ่ง ฉันได้ยินบางคนสนใจผู้อ่านหนังสือกล้วยไม้ซึ่งเขียนโดยคนในกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตก ที่ระบุถึงกล้วยไม้ชนิดหนึ่งว่าเป็นกล้วยไม้อินเดีย แต่มีคนไทยบางคนแย้งว่าเป็นกล้วยไม้ไทย

ความขัดแย้งซึ่งอยู่ในใจระหว่างคนซึ่งอยู่คนละชาติเท่าที่กล่าวมาแล้ว มีผลช่วยให้ฉันมองเห็นความจริงลึกลงไปอีกระดับหนึ่ง ตนจึงสามารถแยกพื้นฐานซึ่งทำให้สับสนออกจากกัน ช่วยให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ฉันกล่าวกับหลายคนเป็นช่วงๆ ว่า การแบ่งประเทศ เหตุเกิดจากการที่คนแบ่งพรรคแบ่งพวก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้สึกหวาดระแวงซึ่งกันและกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของแต่ละพวก ส่วนการแบ่งแยกแหล่งกำเนิดอันมีธรรมชาติของชีวิตพันธุ์ไม่ร่วมกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ธรรมชาติเป็นฝ่ายแบ่งเองอย่างมีเหตุมีผล จึงไม่ควรนำมาสร้างความสับสนจนกระทั่งเกิดความขัดแย้ง

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นกรณีตัวอย่าง ซึ่งบางคนอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ฉันกลับเห็นว่า ทุกสิ่งย่อมมีคุณค่าเท่าเทียมกันหมด ในเมื่อรู้เรื่องเล็ก ผู้ที่ไม่ยึดติดควรสามารถเชื่อมโยงเหตุผลไปสู่การรู้ความจริงจากเรื่องใหญ่ได้ไม่ยาก

ในกรณีดังกล่าวก็เช่นกัน หากมองจากเงื่อนไขที่ตนหยิบยกมาพิจารณา ฉันจึงไม่เรียกว่า กล้วยไม้ไทย หากเรียกว่า กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ เนื่องจากมีอยู่ตามธรรมชาติภายในแต่ละประเทศ อีกทั้งมีบางชนิด แม้ชนิดเดียวกันอาจพบอยู่ในหลายประเทศก็ได้

หากผู้มองพยายามทำความเข้าใจ โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบ ย่อมไม่นำเงื่อนไขมาผูกติดกันไว้ จึงสามารถสร้างความเข้าใจให้แก่คนซึ่งชีวิตยืนอยู่ต่างแ่งมุมกัน ทำให้เกิดความรักความเข้าใจระหว่างกันได้ไม่ยาก

ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนแต่ละกลุ่ม ถ้าแต่ละคนมุ่งมั่นรักษาความจริงที่อยู่ในใจตนเองไว้ให้มันคงอยู่ได้ พฤติกรรมนำปฏิบัติย่อมมีผลสร้างความรักความเข้าใจให้สานถึงซึ่งกันและกันได้ไม่ยาก

ชนรุ่นหลังคือครูผู้สอนให้รู้ความจริง

ช่วงชีวิตฉันระหว่างการทำหน้าที่บริหารงานในระดับสูงของมหาวิทยาลัย แต่วิญญาณความรักจากใจตัวเองมุ่งทิศทางลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้ฉันมีโอกาสพบชนรุ่นหลังบางคน ซึ่งครูอาจารย์หลายคน แม้บรรดาเพื่อนร่วมสถาบัน รู้สึกว่า เป็นคนมีนิสัยซึ่งไม่มีใครเอาไว้อยู่ ดังที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวว่า เด็กเหลือขอ

คุณลักษณะนี้เข้ามาหาฉันครั้งแรก จากผลกระทบซึ่งได้รับมาแล้วโดยอัติพลอำนาจจากผู้อื่น ซึ่งในสายตาหลายคนรู้สึกว่ารุนแรงมาก จนกระทั่งบางคนถึงขั้นถูกอำนาจกรรมการควบคุมความประพฤติสั่งลงโทษสถานหนัก และขณะที่มาหากมีแนวโน้มแสดงออกใส่ฉันอย่างรุนแรง

ฉันรู้สึกว่าตนได้รับโอกาสดีจากคนกลุ่มนี้ โดยที่ช่วงหลังๆ ฉันเริ่มเกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่าชนรุ่นหลังทุกคนคือครูเรา การที่ฉันได้รับโอกาสให้เข้าไปบริหารมหาวิทยาลัยจึงทำให้รู้สึกว่าตนได้ชนรุ่นหลังเป็นครูที่ดีอย่างกว้างขวาง ยิ่งเป็นผู้ซึ่งในสายตาคนส่วนใหญ่รุมกันลงความเห็นว่าเป็นคนสร้างปัญหา

เวลาผ่านพ้นมาแล้วจากช่วงนั้นประมาณ 20 ปี อยู่มาวันหนึ่งความจริงในอดีตก็หวนกลับมาสัมผัสกับฉันอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่ชนรุ่นหลังบางคนเข้ามาหาพร้อมทั้งถามถึงเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของคนเหล่านั้น โดยระบุชื่อทีละคน เนื่องจาก ผู้ถามเชื่อมั่นว่าฉันคงรู้จักแน่ เพราะเขารู้ดีว่าฉันเป็นคนให้ความสนใจผู้ซึ่งคนอื่น ๆ คิดว่าเป็นผู้สร้างปัญหา

ฉันเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของแต่ละคนอย่างละเอียด เริ่มต้นจากชีวิตช่วงนั้นต่อเนื่องกันมาจนถึงบัดนี้ มาถึงบัดนี้วิถีชีวิตคนเหล่านั้นสามารถดำเนินต่อมาอย่างราบรื่นเป็นปกติ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพราะตนสนใจติดตามวิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตชนรุ่นหลัง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งช่วงนั้นกำลังได้รับความเดือดร้อน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตัวฉันเองต้องการเรียนรู้และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติที่มอบใจให้แต่ละคนมีโอกาสค้นหาเหตุผล โดยที่รู้ว่าเนื้อหาสาระดังกล่าว มีผลสอนใจฉันเองอย่างสำคัญ

ผู้ซึ่งถามฉัน หลังจากรับฟังแล้ว ได้กล่าวต่อไปว่า คุณพ่อ เอมันไว้อยู่ได้ยังไง เพื่อนผมพวกนั้นสมัยที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย แต่ละคนเป็นดาวร้ายทั้งนั้น

ขณะที่ฉันรับฟัง ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า ผู้พูดระบายความในใจออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ และเขาก็เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งสะท้อนปัญหาชีวิตเขาเองเป็นครูสอนให้ฉันรู้ความจริงจากใจฉันร่วมด้วย

ฉันวนกลับไปนึกถึงอดีตพร้อมทั้งค้นหาเหตุผลนานมาสู่ปัจจุบัน ทำให้รู้สึกว่าหลายสิ่งหลายอย่างซึ่งตนเคยคิดว่าเป็นปัญหา ต่างมีคำตอบที่เป็นความจริงอยู่ในใจตัวเองทั้งหมด จึงได้แต่นั่งยิ้ม เนื่องจากขณะนี้ฉันรู้สึกแล้วว่า ไม่จำเป็นต้องมีคำอธิบายใดๆทั้งสิ้น

ทั้งนี้และทั้งนั้น ภายในภาพรวมทั้งหมด มีเหตุผลอธิบายอยู่ในใจตนเอง และผู้ร่วมสนทนาทุกคนภายในวงเสวนานั้นแล้ว เนื่องจากฉันพบความจริง จากธรรมชาติของแต่ละคนว่า ทุกคนนั่งนิ่งเงียบ แต่มีภาษาจากใจซึ่งผ่านออกมาทางแววตา ที่บอกได้ถึงความรู้สึกซึ่งใจให้สัมผัสได้อย่างชัดเจน

ความจริงที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ได้ให้แง่คิดแก่ฉันอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากทำให้เข้าใจบางสิ่งบางอย่างที่แฝงอยู่ในสวณลึกของจิตใจคน ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในบรรยากาศของสังคม

หากสนใจเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมมีโอกาสมองเห็นความจริงที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ให้มีความสุขได้เสมอ ดังนั้นโลกนี้จึงเปิดโอกาสให้กับทุกคน เว้นไว้ว่าแต่ละคนปิดกั้นโอกาสตัวเอง ทำให้ไม่อาจมองเห็นเส้นทางมุ่งสู่อนาคตอันสว่างรุ่งโรจน์เพื่อพบความสุขต่อไปได้

คนเราอยู่ร่วมกันพึงควรหันหน้าเข้าหากัน

การที่ฉันมีธรรมชาติอยู่ในรากฐานจิตใจ ซึ่งไม่ยอมใจตัวเองให้ตกเป็นทาสสรรพสิ่งต่างๆ ที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ในบรรยากาศภายนอก จึงทำให้จำทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิตให้ตนมีโอกาสดัมผัสและคิดถึงความจริงตลอดมา แม้จะเป็นภาพที่ผ่านพ้นมาแล้วนานมากแค่ไหน

ดังตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนผิดใจกันหรืออาจถึงขั้นทะเลาะกันก็ตาม ผู้ใหญ่มักพูดเตือนสติว่า จงหันหน้าหากันเข้าไว้ โดยที่เชื่อว่า น่าจะมีผลช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้

ฉันนำเรื่องนี้มาคิดวิเคราะห์ค้นหาเหตุผล ทำให้พบความจริงสิ่งหนึ่งว่า ผู้ที่หันหน้าเข้าหากัน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายควรหันหน้าไปทางเดียวกัน หรือมุ่งสู่ทิศทางตรงข้ามกันแน่?

ฉันพยายามสร้างจินตนาการที่ช่วยให้มองเห็นภาพคนสองคน ในลักษณะหันหน้าหากัน จึงรู้ความจริงว่าแท้จริงแล้ว ทั้งคู่หันหน้าไปสู่ทิศทางตรงข้ามกันอย่างชัดเจน

แต่โดยเหตุที่หันหน้าหากันจึงเกิดเงื่อนไต่ได้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งเกิดการเผชิญหน้าระหว่างกัน ทำให้มีปฏิกริยารุนแรงยิ่งขึ้น กับอีกทางหนึ่งมีความเห็นใจซึ่งกันและกัน อันหมายถึงการที่ทั้งสองฝ่ายมองเห็นความจริงจากใจตนเอง แล้วจึงหวนกลับมามองเห็นความจริงจากใจอีกฝ่ายหนึ่ง อันถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดความจริงจากใจถึงใจให้แก่กัน และกันได้ไม่ยาก

สภาพดังกล่าวหรือมิใช่ ซึ่งถือเป็นความหมายของคำที่ผู้ใหญ่ยุคก่อนเคยฝากไว้ให้คิด

อย่างไรก็ตาม หากมองได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจิตใจของทั้งสองฝ่าย นอกจากความรู้สึกลึกเท่าเทียมกันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญแล้ว สิ่งดังกล่าว น่าจะฝังอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง จึงจะมีผลสร้างความมั่นคง บนพื้นฐานความรู้สึกลึกที่ยังลงถึงรากฐานตนเอง ของทั้งสองฝ่ายได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ส่วนด้านนอก ควรสร้างความเข้าใจที่มีจินตนาการเชื่อมโยงถึงธรรมชาติของชีวิต และสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย แม้จับจากภาพน้ำซึ่งไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ แม้ภาพ ต้นข้าวที่มีความสมบูรณ์อวบอ้วน อีกทั้งให้รวงและเมล็ดที่เปล่งปลั่ง ย่อมโน้มน้าวนำไปสู่ความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ซึ่งแท้จริงแล้ว หากสนใจศึกษาจากวิญญานที่ไม่รู้ความจริง ย่อมไม่มีนิรันดร์นำสิ่งใด ๆ มาอ้างเพื่อการปฏิเสธ หากควรรู้ความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างถ้าเข้าถึงได้แล้ว ย่อมไม่มีคำว่าศาสตร์แขนงต่างๆ รวมทั้งไม่มีคำว่าปรัชญาหรืออื่นใดอยู่ในธรรมชาติ ความรู้สึกทั้งสิ้น

หากรู้ได้ว่า สิ่งดังกล่าวเป็นเพียงภาพสมมุติซึ่งคนสร้างขึ้นมาเพื่อหวังใช้ประโยชน์ จึงคงมีอยู่แต่เพียงสิ่งเดียวคือ ความจริงที่อยู่ในใจของแต่ละคน ซึ่งมีความสะอาดบริสุทธิ์ ช่วยให้สามารถรู้เท่าทันทุกสิ่งทุกอย่างได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้มีบางสิ่งบางอย่างจากการปฏิบัติซึ่งคนอื่นอาจรู้สึกว่ายากเกินไป แต่ถ้าใจของทั้งสองฝ่ายเข้าถึงกันได้ ย่อมไม่มีการยากเกินไป นอกจากมีใจเป็นหนึ่งเดียวกันเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าทุกสิ่งอยู่ที่ใจตัวเอง

ไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์ทำไม่ได้

ไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์ทำไม่ได้ เป็นคำกล่าวซึ่งมีมาแต่อดีตกาลแล้ว แต่ก็ควรมองได้สองด้านเช่นกัน ด้านแรกหากมนุษย์หลงตัวเองย่อมคิดทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง กับด้านที่สอง หากมนุษย์รู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองย่อมทำให้มีสติ การนำปฏิบัติย่อมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

วิถีการเปลี่ยนแปลงของสังคม เท่าที่เป็นมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ขณะนี้กำลังมีแนวโน้มมุ่งลงต่ำมากขึ้น แต่หาใช่การที่กายมุ่งลงต่ำจากรากฐานจิตใจที่ยังลงลึกซึ่งถึงความจริงไม่ หากหมายถึงใจมุ่งลงต่ำทำให้รากฐานความคิดตื้นเขิน จึงลืมนำความจริงจากใจตนเองมากยิ่งขึ้น

เราจึงพบกับผลที่ปรากฏเป็นความจริงว่า ในปัจจุบันนี้ผู้มีโอกาสเติบโตสูงยิ่งขึ้นหาใช่การขึ้นไปอย่างเป็นธรรมชาติไม่ หากภายในรากฐานความรู้สึกจากใจ มีอิทธิพลวัตถุเป็นสิ่งที่ผลักดันเพื่อแสวงโอกาสให้ตนได้มาในสิ่งอันมิชอบด้วยเหตุและผล ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

จากเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดแก้ไขปัญหาลังคมโดยการใช้อำนาจทำลายคนอื่นกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนซึ่งชีวิตยังด้อยโอกาสมากกว่าตน อีกทั้งยังตกอยู่ภายใต้อำนาจ รวมทั้งที่เป็นเยาวชนคนรุ่นหลัง

การคิดแก้ไขปัญหโดยวิธีการทำลายคน เกิดจากภาวะสับสนภายในรากฐานจิตใจตนเอง ของผู้ที่ขึ้นไปครองอำนาจ

เพียงแต่หวนกลับมาถามตัวเองให้เกิดสติว่า จากปัญหาซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตน แม้เริ่มต้นจากจุดไหนก่อนก็ได้ ที่เห็นแล้วว่ามีโอกาสเหมาะ คงพบความจริงได้ว่า ผู้ซึ่งเน้นความสำคัญของการใช้อำนาจนั้นแหละ ควรจะเริ่มต้นแก้ไขปัญหจากใจตัวเองก่อนอื่น

การแก้ไขปัญหโดยการทำร้ายคน จึงน่าจะมีเหตุมาจากความไม่รู้ หากสามารถรู้ได้น่าจะเห็นความจริงว่า การแก้ไขปัญหต่างๆ ก็เพื่อความสงบสุขของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นการใช้อำนาจแก้ไขปัญหแบบเลือกที่รักมักที่ชังกับเพื่อนมนุษย์ จึงน่าจะมีผลเสียหายมากกว่าได้รับประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

ดังนั้นผู้ที่ขึ้นไปอยู่ระดับสูง หากรากฐานจิตใจตนเองยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ย่อมมีจิตใจสูงอย่างสอดคล้องกัน จึงรักที่จะนำกายตัวเองลงสู่ที่ต่ำและตั้งใจทำงานร่วมด้วย เพื่อหวังการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างมีความสุข

การเข้าถึงส่วนลึกของจิตใจคน แม้บุคคลใดมีจิตใจแข็งกระด้างแค่ไหน หากอีกด้านหนึ่งสามารถรู้ความจริงจากใจตนเองได้ลึกซึ้งมากกว่า การนำปฏิบัติย่อมมีผลเปลี่ยนแปลงความแข็งกระด้างให้ละลายหายไป กลายเป็นความอ่อนโยนได้ไม่ยาก

ประสบการณ์ที่ได้รับจากความแตกต่าง ภายในรากฐานจิตใจของคนภาคต่างๆ

ก่อนจะสานความคิดกว้างออกไปสู่ระดับโลก ฉันขออนุญาตเริ่มต้นจากความจริงที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจก่อนอื่น โดยที่เชื่อว่า ความเล็ก ความใหญ่ ความสูง ความต่ำ และความแคบ ความกว้างของสภาพที่พบได้จากภายนอก น่าจะเป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น

ดังนั้น หากเข้าใจความจริงจากสิ่งเล็กๆ และสิ่งที่อยู่ต่ำได้ ย่อมเข้าใจความจริงจากสิ่งใหญ่ๆ รวมทั้งสิ่งที่อยู่สูงได้เอง ยิ่งไปกว่านั้น หากเข้าใจสิ่งเล็กๆ ได้ ควรสามารถเข้าใจสิ่งใหญ่ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

สิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้จากภายนอกซึ่งมีการจำแนกแยกแยะออกเป็นส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจำแนกศาสตร์สาขาต่างๆ ภายในระบบการจัดการศึกษา หรือสิ่งอื่นใด แม้การจำแนกแยกส่วนต่างๆ ของประเทศออกเป็นภาค ล้วนเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อการบริหารและจัดการ อันควรนำไปสู่ประโยชน์สุขของคนภายในมวลชนทั้งหมด

หากภายในรากฐานจิตใจแต่ละคนรู้ว่า สภาพความแตกต่างเท่าที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงสิ่งสมมุติ ย่อมรู้อีกด้านหนึ่งได้เองว่า ความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในใจตัวเองเป็นหนึ่งเดียวกันหมด

ช่วงหลังๆ สัจธรรมนำจิตใจและร่างกายฉันลงไปสู่ภาคใต้บ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีสิ่งน่าสนใจทำให้รู้สึกท้าทายในการเรียนรู้เด่นชัดมากกว่าภาคอื่น

ชีวิตฉันเอง สนใจที่จะก้าวไปสู่สภาพซึ่งหลายๆ คนมองเห็นว่ามีปัญหา เนื่องจากรู้ว่าปัญหาคือครูที่ช่วยสอนตน โดยที่มีผลยกระดับคุณภาพจิตใจตัวเองให้สูงขึ้น นอกจากนั้น สิ่งซึ่งมีผลติดตามมาน่าจะได้แก่การเห็นคุณค่าจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง

แรงบันดาลใจจากภาคใต้ซึ่งนำวิถีชีวิตสู่การเรียนรู้คุณค่า

ช่วงเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา ความสนใจในการเรียนรู้ความจริง มีแนวโน้มนำชีวิตฉันลงไปสู่ภาคใต้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น

ฉันได้ยินหลายคนพูดกันว่า ปัญหาใหญ่ของประเทศอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ทั้งในด้านการเมือง วัฒนธรรมและศาสนา หลังจากรับฟังแล้ว ทำให้รู้สึกสงสัยมาก เนื่องจากจิตใจฉันมีความเป็นตัวของตัวเอง ค่อนข้างชัดเจนมาตลอดชีวิต

ดังนั้น ไม่ว่ามีปัญหอะไรเกิดขึ้น แทนที่จะด่วนเรื่องง่าย ๆ จึงมักสงสัยไว้ก่อน ทั้งนี้ และทั้งนั้นอาจเป็นเพราะเหตุว่า นอกจากการที่รากฐานจิตใจมั่นคงอยู่กับเหตุผลแล้ว ตนยังรู้สึกท้าทายที่จะนำปฏิบัติจากพลังซึ่งสั่งสมไว้ในจิตใจตนเอง เพื่อพิสูจน์ความจริงให้เข้าไปฝังลึกอยู่ในใจตัวเอง

ยิ่งช่วงที่มีอายุมากขึ้น ยิ่งรู้สึกว่า ตนสนใจเรียนรู้จากการปฏิบัติลึกซึ้งยิ่งขึ้น ฉันจึงมุ่งทำงานให้กับสังคมมากกว่าแต่ก่อน

ยิ่งไปกว่านั้น จากการมุ่งมั่นปฏิบัติ ซึ่งมีความรักความเห็นใจในระดับล่างเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ฉันรู้ความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ยิ่งให้ก็ยิ่งได้รับมากขึ้น ซึ่งหมายถึงสมบัติอันล้ำค่าที่มีอยู่ในใจตนเอง ที่มอบให้และได้รับจากเพื่อนมนุษย์ทุกคนกลับมาใส่ไว้ในใจตัวเอง

เพราะมีใจใกล้ชิดกัน จึงมีผลทำให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีวิญญานความรักพื้นดิน ซึ่งพบอยู่ในภาคใต้ เปิดโอกาสให้ชีวิตฉันลงไปสัมผัสกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งคงไม่อาจนำแต่ละรายมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ได้ แม้ระหว่างช่วงที่อุทกภัยส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ตนก็เลือกใช้โอกาสลงไปอยู่ในสภาพเช่นนั้น

นอกจากนั้น ฉันยังมีนิสัย ไปไหนมักสนใจนำชนรุ่นหลังซึ่งเชื่อว่ามีจิตใจและความคิดถึงกันที่สนใจในระดับหนึ่งร่วมไปด้วย โดยที่รู้ว่า การสอนโดยการปฏิบัติจากใจตนเอง ย่อมมีผลช่วยให้เข้าถึงจิตใจอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่างเช่นครั้งแรกที่ฉันลงไปสัมผัสบรรยากาศในหมู่บ้านที่อำเภอ ปาบอน จังหวัดพัทลุง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากที่นั่นมีโครงการโรงเรียนได้ร่มไม้ ซึ่งเรามีใจสื่อถึงกัน ทำให้ติดต่อกันมานานพอสมควร

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ฉันได้โอกาส เนื่องจากเดินทางไปร่วมงานวันเกษตรแห่งชาติที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังจากนั้นจึงใช้โอกาสเดินทางต่อไปที่นั่น ทำให้รู้สึกท้าทายที่จะเรียนรู้สภาพบรรยากาศซึ่งมีความเจริญทางวัตถุไม่มากนัก

ฉันพบว่า บรรยากาศในหมู่บ้าน คนพื้นบ้านใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างเรียบง่าย แม้ศาสนาซึ่งมีทั้งพุทธและมุสลิม จากการปฏิบัติทำให้รู้สึกว่ามีใจถึงซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน

ฉันใช้โอกาสขึ้นเขาลงห้วยเพื่อค้นหาความจริงจากสิ่งเก่าๆ โดยที่สนใจประวัติความเป็นมาของชุมชนพื้นบ้านแห่งนั้นซึ่งตั้งรกรากอยู่ในบริเวณนั้นมาเป็นเวลาช้านาน อีกทั้งทราบว่าช่วงหลังๆ มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างทางการของรัฐกับชุมชนท้องถิ่นซึ่งรวมตัวกันทำให้รู้สึกได้ชัดเจนพอสมควร

ช่วงที่ฉันเข้าไปสัมผัส รู้สึกว่าทั้งชาวพุทธและมุสลิมต่างก็ถูกอภัยภัยกันดี อีกทั้งเชื่อมโยงถึงฉันร่วมด้วยแม้ในอดีตไม่เคยพบกันมาก่อน

สภาพดังกล่าว ทำให้รู้ได้อย่างลึกซึ้งว่า ความรู้สึกระหว่างฉันกับทุกคนในพื้นที่เป็นสิ่งมีคุณค่าอย่างลึกซึ้ง

ฉันเดินทางไปที่นั่นบ่อยครั้งยิ่งขึ้น จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งมีการเปิดอบรมเรื่องสมุนไพร ซึ่งคนพื้นบ้านร่วมมือกันจัดเอง และฉันได้รับการติดต่อในเชิงขอร้องให้เข้าไปร่วมด้วย

แม้การเข้าไปสัมผัสจะใช้เวลาไม่นานมากนัก แต่การที่จิตใจสื่อถึงกันและกันได้ จึงทำให้รู้ความจริงว่า แม้กาลเวลาหาใช่เงื่อนไขสำคัญเหนือไปกว่าจิตใจไม่ ถ้าเรามีใจถึงกันได้แล้ว ทำให้ฉันรู้ข้อมูลจากใจคนเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน

แม้มีแรงกดดันซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้บริหารบ้านเมือง เขาจะระบายความจริงซึ่งอยู่ในความรู้สึกจากใจให้ฉันทราบอย่างปราศจากการปิดบัง

ซึ่งความรู้สึกดังกล่าว จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้บอกอย่างมั่นใจได้ว่า ปัญหาความขัดแย้ง แม้บางแห่งอาจรู้สึกว่ารุนแรง ล้วนเกิดจากใจไม่พยายามหันหน้าเข้าหากัน ทั้งนี้และทั้งนั้น เกิดจากผู้ซึ่งชีวิตขึ้นไปสู่ระดับบนแล้ว ควรจะกำหนดให้จิตใจตนเองหวนกลับมามองเห็นคุณค่าของผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่กับพื้นดินนำไปก่อน

ถัดจากนั้นมา ทุกครั้งที่ฉันเดินทางไปเยี่ยมหมู่บ้านแห่งนี้ จะมีคนเข้ามาหา บางคนก็เข้ามาขอวัดให้โดยการให้สมุนไพรซึ่งทำขึ้นจากวิญญานความรักพื้นดินของตน ทำให้รู้และเห็นความจริงจากใจซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนั้น ระหว่างที่มีโอกาสพบกัน หลายคนมักจะบอกรับความจริงจากใจซึ่งได้รับแรงกดดันจากเงื่อนไขต่างๆ ให้รับทราบอย่างเปิดใจ มันทำให้ฉันรู้สึกว่า การเปิดใจให้กันได้หมด นับเป็นการผ่อนคลายความทุกข์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

จากความรู้สึก ซึ่งฉันมีโอกาสนัดพบกับคนในพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากตัวเองมีธรรมชาติที่ให้ความรักความจริงใจกับทุกคนอยู่แล้ว จึงทำให้รู้สึกว่าความคิดคนเราไม่มีคำว่าไกลชิดหรือห่างไกลกันเกินกว่าที่ใจตัวเองจะรับรู้และเข้าใจได้

มีบางสิ่งบางอย่างซึ่งบางคนในกลุ่มดังกล่าวแสดงออก อาจทำให้คนจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่า เขาเป็นฝ่ายตรงกันข้าม ยิ่งเป็นผู้อยู่ในอำนาจด้วยแล้ว แต่ฉันกลับเห็นว่าเขามีความจริงใจเป็นธรรมชาติ เราจึงพูดคุยกันได้อย่างมีความสุข

ฉันจึงรู้สึกว่า ภายในสังคมไม่น่าจะมีใครเป็นพิษเป็นภัยอะไรทั้งนั้น หากมองย้อนไปยังอีกด้านหนึ่งกลับรู้สึกว่า แต่ละคนเป็นครูสอนให้จิตใจฉันเปิดกว้างยิ่งขึ้น จึงน่าจะช่วยให้รู้คุณค่าตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก

ทั้งนี้และทั้งนั้น เป็นเพราะเหตุว่า เราไม่คิดเป็นพิษเป็นภัยกับใคร หากมองเห็นว่าการเรียนรู้จากทุกคนเป็นสิ่งมีคุณค่าที่สุดสำหรับการปรับปรุงคุณภาพจิตใจตัวเอง

ช่วงหลังๆ ฉันหวนกลับไปทีนั้นอีก จึงพบว่าคนเหล่านี้คือเพื่อนที่มอบความรัก ความศรัทธาให้กับเรา มีอะไรซึ่งทำอยู่ในชีวิตประจำวันมักชอบเอามาให้ ซึ่งฉันเองรู้ว่า หลังจากปรับตัวด้วยความรู้สึกพอใจ ย่อมทำให้เขามีความสุข

ทุกสิ่งทุกอย่าง ขณะที่ฉันไปอยู่ที่นั่น ตนจะสนใจนำมาคิดค้นหาความจริง แม้กระทั่งพบว่าชนรุ่นหลังกับผู้ใหญ่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก

หวนกลับไปมองธรรมชาติ อาทิเช่น ความหลากหลายของพันธุ์ไม้มารวมทั้งสัตว์เล็กๆ ซึ่งใช้ชีวิตอยู่บนพื้นดิน จะพบว่ายังอยู่ในสภาพที่ดีกว่าภาคอื่น

การนำเอาปรากฏการณ์ชีวิตระหว่างลงไปสัมผัสกับชุมชนบางแห่งในภาคใต้มาเล่าสู่กันฟัง หากนำมาคิดโดยไม่ยึดติด น่าจะมองเห็นได้ว่า ในเมื่อภาคใต้ไม่ได้ ในภาคอื่นก็ควรมีได้ ถ้ารากฐานจิตใจผู้นำปฏิบัติสนใจเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริง อีกทั้งยังช่วยให้สามารถสานใจถึงกันได้ทุกภาค แทนการคิดแบบแบ่งแยก

ช่วงหลังๆ คนในสังคมไทยเริ่มต้นตัวเรื่องพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า สภาพแวดล้อมของภาคใต้มีพันธุ์ไม้อย่างหลากหลาย ส่วนชนิดใดจะเป็นพืชสมุนไพรหรือไม่ ฉันเห็นมานานแล้วว่า มนุษย์กับพันธุ์ไม้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติมาแต่ช่วงเริ่มแรกการเกิดของชีวิต

ประสาอะไรกับการมีจิตใจพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกันของมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งควรอยู่ใกล้ชิดกันยิ่งกว่ามนุษย์กับพรรณไม้

ช่วงหลังๆ มักมีผู้ถามฉันว่า พืชชนิดไหนเป็นสมุนไพร

ฉันตอบตามเหตุผล จากพื้นฐานความต้องการของชีวิตคนว่า ทุกชนิดเป็นได้ทั้งนั้น อาจโดยตรงหรือทางอ้อม นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายอย่างซึ่งมนุษย์ยังไม่อาจปรับถึงจุดนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม

ยิ่งรู้ความจริงว่า ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่มักคิดแบบปิดตัวเอง หรือคิดแบบตัวใครตัวมัน จึงยากที่จะรู้ถึงความจริงของพืชสมุนไพรให้สามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง

ฉันนึกถึงสิ่งที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวไว้ว่า สิ่งใดที่ยังรู้ได้ไม่ถึง อย่าเพิ่งด่วนตัดสินใจว่าไม่ใช่ หรือไม่เชื่อ ทั้งนี้และทั้งนั้น คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละคนมองเห็นช่องทางในการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ถึงบัดนี้เริ่มหวนกลับไปสู่อีกด้านหนึ่งอย่างเป็นวัฏจักร ดังนั้นข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีอยู่แล้วในอดีต ส่วนใหญ่ธรรมชาติได้เก็บรวบรวมไว้ในรากฐานจิตใจชนรุ่นก่อนเหนือสิ่งซึ่งบันทึกลงไว้เป็นตัวอักษรบนแผ่นกระดาษแม้กระทั่งสมองกล ซึ่งช่วงหลังมักได้รับความนิยมกันอย่างบ้าคลั่ง เพราะความลืมหืมตัวของมนุษย์เอง

จากเหตุดังกล่าว ในเมื่อชนรุ่นหลังยังคงมีจิตสำนึกที่ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ย่อมมีกระแสถ่ายทอดข้อมูลกลับมาสนองความต้องการในการเรียนรู้ให้แก่ชนรุ่นหลังเพื่อนำไปประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้น

คนพื้นบ้านภาคใต้หิวแฉียงจริงหรือ?

เมื่อไม่นานมานี้ฉันเดินทางไปร่วมกิจกรรมซึ่งจัดโดยคนท้องถิ่นภาคใต้ ระหว่างเดินทางผ่านจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีชายคนหนึ่งอาสาขับรถนำไปส่งตามที่ต้องการ ฉันจึงสนใจอันดีของเขา มาทราบระหว่างการสนทนากันในรถว่า เขาเป็นครูโรงเรียนในท้องถิ่นแห่งหนึ่ง ระหว่างนั่งรถไปด้วยกันเขาถามฉันขึ้นมาว่า ท่านอาจารย์ครับ เขาว่าคนใต้หิวแฉียงจริงหรือเปล่า? ทำให้คิดว่า ถ้าเขาไม่รู้สึกรังเกียจอย่างสนิทใจกับฉันคงไม่ถามตรงๆ ออกมาอย่างนั้น

ฉันหวนกลับมามองอีกทางหนึ่ง โดยที่รู้ดีว่าทิศทางนี้น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจดีซึ่งกันและกัน ดังที่หลักสูตรได้เตือนไว้ว่า จงมองทุกอย่างในด้านดี แต่ใจเราเองควรมีสิ่งที่ดีงามให้หลายๆคนรู้สึกได้อยู่หลังรับฟังคำถามแล้ว ฉันจึงย้อนถามกลับไปว่า ลองมองอีกด้านหนึ่งดีไม้ครับ ถ้าจะให้ผมตอบก็ขอบอกว่า ไม่ใช่หิวแฉียง แต่เป็นเพราะมีความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนมากกว่า

นอกจากนั้น ฉันยังกล่าวต่อไปว่า ดูจากของจริงสิครับ พันธุ์ไม้นานาชนิดซึ่งอยู่ในธรรมชาติของท้องถิ่นก็ยังมีเหลือหลากหลายมากกว่าภาคอื่น นอกจากนั้นคนระดับล่างส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่กับพื้นดินภายในท้องถิ่นตัวเอง อีกทั้งอยู่อย่างเรียบง่าย โดยไม่ปล่อยให้วัตถุจากอิทธิพลตะวันตกไหลบ่าเข้ามา มาก นอกจากนั้นเยาวชนส่วนใหญ่ก็ยังอยู่กับที่กับทาง ไม่กระจัดกระจายออกไปสู่ภาคอื่นกว้างขวางอย่างภาคอื่นๆ

กิจกรรมเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ซึ่งช่วงนี้สังคมกำลังตื่นตัว สิ่งที่สะท้อนออกมาจากใจคนภาคใต้ คุณจะมีความชัดเจนมากกว่าภาคอื่นด้วย

นอกจากนั้น หวนกลับเข้าไปมองสู่สิ่งซึ่งอยู่ในครอบครัว เราจะพบว่ามีกรลงมือทำงานอุตสาหกรรมที่บ้าน เกี่ยวกับพืชสมุนไพรร่วมกันภายในครอบครัว แทนการปล่อยให้คนกรุงเทพมหานครนำไปเข้าโรงงานอุตสาหกรรมทำแบบวิทยาศาสตร์เพื่อส่งไปรับใช้ชีวิตชนชาติอื่น ทำให้พื้นฐานความเป็นไทแก่ตัวเองจำต้องสูญเสียไปมากยิ่งขึ้น

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2545 ฉันได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เดินทางไปปาฐกถาพิเศษในพิธีกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อสมโภชบัณฑิตที่ผ่านหลักสูตรการศึกษารุ่นแรก โดยที่ผู้เชิญชี้แจงเหตุผลว่า ต้องการให้บัณฑิตรุ่นนี้มีโอกาสรู้จักครูของแผ่นดิน

เข้าวันนั้น ภายในพิธีกรรม ได้มีการกล่าวเปิดงาน และให้โอกาสผู้แทนบัณฑิตพูดในที่ประชุมเพื่อระบายความรู้สึกจากใจ เสมือนประกาศสัจจะให้ทุกคนซึ่งอยู่ในที่รับทราบทั่วกัน

ฉันนั่งฟังอยู่ตรงนั้น จับความสำคัญได้ว่า เพื่อนบัณฑิตที่จบแต่ละคนควรหวนกลับมารำลึกมหาวิทยาลัย โดยกล่าวถึงบรรยากาศในอดีต ระหว่างช่วงที่เข้าเรียน ซึ่งมีอาคารที่พักอาศัยทั้งอาคารที่ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ทำให้รู้สึกอบอุ่นและรำลึกถึงบุญคุณของสถานที่แห่งนั้น

ฉันรับฟังแล้วคงจะต้องเห็นด้วย แต่ใจตัวเองยังมองเห็นอะไรๆ ลึกซึ้งอีกทั้งย้อนหลังกลับไปไกลยิ่งกว่านั้น ดังนั้นในโอกาสที่ฉันขึ้นพูด ตนจึงกล่าวย้อนหลังกลับไปอีกช่วงหนึ่ง

ฉันจำได้ดีว่า ก่อนหน้าการก่อสร้างสถาบันแห่งนี้ พื้นที่ดั้งเดิมซึ่งมีจำนวนกว่าหนึ่งหมื่นไร่ มีสภาพเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดรวมทั้งป่าเบญจพรรณ นอกจากนั้นยังมีวิญญานความรักท้องถิ่นของชาวบ้าน กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งควรถือว่ามีความสำคัญอย่างลึกซึ้ง

ช่วงที่มีการวางแผนการก่อสร้างขั้นพื้นฐาน ฉันมีโอกาสแวะไปเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง จึงทราบว่า มีการใช้ระบบการวางแผนแบบฝรั่ง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยนำมาใช้วางแผนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรองรับโครงการเงินกู้ต่างประเทศตามความต้องการของธนาคารโลก หลังจากนั้นมา ผู้บริหารทบวงมหาวิทยาลัยก็รู้สึกนิยมชมชื่น จึงอีกทั้งยังนำความคิดพื้นฐานดังกล่าวออกเผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษาแห่งอื่นๆ

นอกจากนั้นยังพบต่อไปอีกว่า หลังการก่อสร้างชุดแรกเสร็จสิ้นลงแล้ว ในบริเวณพื้นที่ซึ่งเคยมีต้นไม้ร่มรื่น ได้ถูกแผ้วถางทำให้เปลี่ยนแปลงไปแทบจะสิ้นเชิง ทำให้แลเห็นอาคารหลังใหญ่ๆ ซึ่งสร้างขึ้นใหม่อย่างโดดเด่น ติดตามมาด้วยโครงการจ้างบริษัทเอกชนวางแผนปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่แทบทั้งหมด

หวนกลับมาพิจารณาวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งเคยอยู่มาแล้วเป็นเวลาช้านานในท้องถิ่น ได้มีการย้ายหมู่บ้านเอาไปรวมไว้แห่งหนึ่ง โดยกล่าวอ้างว่า จะโครงการวิจัยในการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ รวมทั้งมีอีกจุดหนึ่งซึ่งทำเป็นป่าชุมชนเพื่อการศึกษา

สภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ฉันได้ถ่ายภาพวิดีโอทัศนียภาพมาออกรายการโทรทัศน์ให้ประชาชนชม และคิดได้เองว่าอะไรควรเป็นอย่างไร

ฉันกล่าวสรุปไว้ในโอกาสนั้นว่า การที่บัณฑิตใหม่คิดจะกลับมาคืนสิ่งซึ่งได้รับไปจากมหาวิทยาลัยนั้น ฉันเห็นด้วย แต่ถ้ามองย้อนกลับไปให้ลึกและไกลกว่านั้น ควรจะมีจิตสำนึกที่คืนใจร่วมกับทุกสิ่งทุกอย่างให้แผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของชีวิตไทยทุกคนโดยเฉพาะชนระดับล่างมากกว่า

คำคืนวันนั้น บรรดานิสิตปัจจุบัน เป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงส่งท้ายให้กับบัณฑิตที่จบใหม่ ท่ามกลางบรรยากาศกลางแจ้ง ซึ่งมีสภาพใกล้ธรรมชาติมากพอสมควร

ฉันจำได้ว่า คือนวันนั้น พระจันทร์ส่องสว่างเสมือนเดือนให้รู้ว่า กลางคืนหรือกลางวันก็คือธรรมชาติของแต่ละช่วงชีวิต เราแต่ละคนจึงควรอยู่ได้ด้วยการยอมรับความจริงจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ มีนิสิตหลายคนเข้ามาอยู่ใกล้ชิดฉัน บางคนก็นำสมุดบันทึกส่วนตัวมาขอให้เขียนคติธรรมสำหรับนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีนิสิตหญิง 2-3 คน มาดูแลและคอยบริการอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เราจึงพูดคุยกันจากใจถึงใจ ทำให้มีความใกล้ชิดกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

คือนวันนั้น บัณฑิตชายคนหนึ่ง นำสมุดบันทึกส่วนตัวมาขอให้ฉันเขียนอะไรก็ได้ที่คิดว่าควรจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตอนาคตของเขา หลังจากนั้นเรายังคงนั่งคุยกันต่อมา

ฉันถามเขาประโยคหนึ่งว่า จบสาขาอะไร? เขาตอบว่า จบสาขาวิศวกรรมศาสตร์ครับ

ฉันถามต่อไปอีกว่า จบแล้วจะไปทำอะไรที่ไหน เขาตอบว่า ผมจะกลับไปช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน

ยังก่อนคำถามในใจฉันยังไม่จบแค่นั้น เพราะตนเป็นคนมีนิสัยอยากรู้อยากเห็นร่วมกับความรู้สึกเป็นกันเองกับทุกคน

ฉันจึงถามเขาต่อไปอีกว่า จะไปใช้วิชาวิศวกรรมรี? เขาตอบกลับมามาว่า ทำอะไรก็ได้ครับ

คำตอบดังกล่าวทำให้ฉันรู้สึกซึ่งใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตัวเองรู้มานานแล้วว่า ศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นเพียงสิ่งสมมุติและเป็นกึ่งแขนงซึ่งชนรุ่นก่อนคิดค้นขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการศึกษาเท่านั้น ดังนั้นชนรุ่นหลังซึ่งมีรากฐานจิตใจอิสระ ย่อมไม่ยึดติดอยู่กับมัน

หากแต่ละคนมีรากฐานจิตใจที่อิสระจริง ย่อมสามารถปรับความคิดให้ทำได้ทุกอย่าง นอกจากนั้นไม่ว่าทำอะไร หากทำจากความจริงซึ่งมีอยู่แล้วในใจตนเอง ย่อมมีโอกาสเจริญรุ่งเรืองได้ทุกเรื่อง

เช้าวันรุ่งขึ้น ฉันเดินทางโดยรถยนต์ไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อพบปะบรรดา ศิษย์อีกกลุ่มหนึ่งก่อนขึ้นเครื่องบินกลับกรุงเทพ มีอาจารย์และนิสิตหญิงและชายกลุ่มหนึ่งจากมหาวิทยาลัยซึ่งถูกอภัยาศัยฉันติดตามมาส่งด้วย

หลังจากนั้นต่อมาอีกไม่นาน ฉันก็ได้รับจดหมายจากนิสิตหญิงคนหนึ่งซึ่งชีวิตเกิดในจังหวัดภาคใต้ เขียนเล่าเรื่องราวต่างๆ รวมทั้งระบายความคิดให้ฟัง จากธรรมชาติที่อยู่ในจิตใจเขาเอง

มีความตอนหนึ่งซึ่งทำให้รู้สึกว่า เขามีความคิดที่แหลมคมและลึกซึ้ง เขาบอกฉันว่า ถ้าผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองคิดได้อย่างคุณตา ปัญหาภาคใต้คงจะแก้ไขได้ไม่ยาก

แม้เขาจะไม่ได้สอนฉัน หากแสดงออกจากใจที่ให้ความเคารพรัก แต่จากมุมมองของฉันเองที่ย้อนกลับไป ทำให้รู้สึกเหมือน เขาสอนฉันจากความจริงซึ่งอยู่ในใจเขาเอง

ความหมายที่เขาระบายออกมา น่าจะหมายถึงว่า คนเราที่อยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกัน แม้คนหนึ่งอาจมีความคิดหยั่งรากลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ถ้าอีกคนหนึ่งมีรากฐานจิตใจที่ลุ่มลึกเหนือกว่า น่าจะสามารถทำให้เกิดความเคารพรัก และศรัทธาจากใจช่วยให้เข้าถึงจิตใจกันได้ไม่ยาก

จากภาพรวมดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ฉันรู้สึกต่อมาอีกว่า ถ้าคนเราที่อยู่ร่วมกันสามารถเข้าใจกันได้อย่างลึกซึ้ง ยิ่งเป็นผู้ที่ขึ้นไปอยู่ระดับบน หากรากฐานจิตใจยังลงมาสู่ด้านล่างได้อย่างลึกซึ้งให้แต่ละคนมั่นใจได้ สังคมคงจะลดช่องว่างลงไปได้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนระดับล่างซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมคงจะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนั้น ถ้ารากฐานคนระดับบนหยั่งลงสู่ระดับล่างอย่างลึกซึ้งจริง ภายในจิตใจย่อมไม่มีเส้นแบ่ง ไม่ว่าจะอยู่บนพื้นฐานความแตกต่าง ณ จุดไหน แม้ความแตกต่างระหว่างภาค รวมทั้งในด้านศาสนา ย่อมทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขได้ไม่ยาก

หากแต่ละคนมีรากฐานจิตใจเข้าถึงจุดดังกล่าวแล้วได้ สังคมคงไม่มีคนเลว ไม่มีคนหัวแข็งและไม่มีคามรุนแรงเกิดขึ้น คงมีแต่คนซึ่งมีจิตใจมองเห็นความจริงว่าชีวิตทุกคนล้วนมีคุณค่า ช่วยให้อาจอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นธรรมชาติ สมกับหลักธรรมซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า จงมองคนในด้านดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสมบัตินี้ควรมีอยู่ในรากฐานจิตใจผู้ใหญ่ ยิ่งได้รับโอกาสให้ขึ้นไปมีอำนาจอยู่ระดับสูง

ฉันเป็นคนภาคไหน?

จากช่วงชีวิตที่ผ่านมาแล้วนานพอสมควร มักมีผู้ถามฉันว่า ท่านอาจารย์เกิดที่ไหน? น่าจะเป็นเพราะเหตุว่า หลายคนรู้สึกว่าการเกิดที่ใดสนใจสภาพชีวิตที่ลงไปสัมผัสอยู่กับพื้นดิน ทำให้เขาคิดว่าฉันคงเกิดในชนบท

ฉันตอบจากจิตใจที่มั่นคงอย่างชัดเจนว่า ผมเกิดกลางใจเมืองกรุงเทพ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังสอนให้รู้ว่า การเกิดที่ไหนไม่สำคัญ แต่จิตใจตัวเองให้ความสำคัญแก่คุณค่าของแผ่นดิน ช่วยให้อาจความรักถึงทุกคนลึกซึ้งมากน้อยแค่ไหน

ฉันยังจำได้ดีว่า ครั้งหนึ่งในอดีต ภายในแวดวงผู้บริหารการศึกษา ยังคิดว่าคนที่เกิดชนบท หลังจากเข้ามาศึกษาในกรุงเทพจบแล้วจะกลับคืนสู่ชนบทเพื่อทำงานที่นั่น

แม้กระทั่งผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบาย ก็ยังหลงทิศทาง โดยเอาเงื่อนไขซึ่งอยู่คนละด้านมาผูกติดกันไว้ แทนการคิดได้อย่างอิสระ ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากผู้ที่ได้รับสิทธิพิเศษให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย หลังจากจบแล้ว ส่วนใหญ่ไม่ยอมกลับคืนสู่บ้านเกิด

ช่วงหลังๆ ฉันให้ความสนใจลงไปสัมผัสกิจกรรมในพื้นที่ภาคใต้บ่อยครั้งมากขึ้น นอกจากนั้น สิ่งซึ่งเขียนระบายออกมา ดูเหมือนจะให้ความสนใจคนภาคนี้ค่อนข้างชัดเจนกว่าภาคอื่น

ถ้าจะถามฉันว่าเป็นคนภาคไหน ฉันคงตอบทันทีว่า เป็นคนไม่มีภาค หรือเป็นคนของทุกภาค แม้ภายนอกอาจทำให้บางคนรู้สึกว่า ฉันมีภาค แต่ภายในรากฐานจิตใจตัวเองฉันไม่มีการแบ่งภาค แม้แบ่งประเทศ

หากเข้าใจความจริงว่า ภาคต่างๆ คือสิ่งสมมุติซึ่งคนนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและจัดการ โดยถือความสงบสุขเป็นเป้าหมาย หาใช่ให้คนนำมายึดติดจนกระทั่งมีผลแบ่งพรรคแบ่งพวกไม่

แม้กระทั่งครั้งหนึ่ง ฉันขึ้นไปอำเภอกูเรือเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้คิดได้อย่างอิสระ และประกอบอาชีพอยู่กับที่กับทาง โดยไม่ไปบุกรุกทำลายป่าและลดอัตราการอพยพเข้าเมือง จนกระทั่งทำให้คนจำนวนมากมองเห็นหน้าฉันว่าไปตั้งรกรากอยู่ที่กูเรือ

แม้จะงานกล้วยไม้มาแต่ช่วงเริ่มแรก โดยมีเป้าหมายที่จะให้เกิดความเป็นธรรมและความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนในสังคม แต่กลับถูกมองว่าเป็นนักกล้วยไม้ที่เก่งกาจ

ซึ่ง ณ จุดนี้ ฉันคงต้องยอมรับ แต่คงยังมีความรู้สึกยังลงลึกซึ่งยิ่งกว่านั้นมาก ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากภาพที่คนส่วนใหญ่มองเห็น มันไม่ใช่ของจริงจากใจฉันเอง จึงคงต้องคิดแก้ไขจากการปฏิบัติโดยใช้วิถีทางเดินทวนกระแสสังคม ดังที่เคยใช้ในแวดวงคนผู้เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้มาแล้วตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของยุคพัฒนามาถึงบัดนี้

การเดินทวนกระแสจึงหาใช่เป็นคนดีหรือคนบ้า หากผลสะท้อนกลับ จากเงื่อนโซ่ที่แผ่อยู่ในสังคมทั่วไปช่วยสอนให้รู้ความจริงว่า คนก็คือคน ธรรมชาติของคนย่อมเป็นไปตามวิถีทางของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน แต่แล้วในที่สุดก็คงมุ่งไปสู่จุดจบจุดเดียวกันทั้งหมด

สรุปความ

ความรักที่อยู่บนผืนแผ่นดินเดียวกัน น่าจะหมายถึงธรรมชาติของจิตวิญญาณมนุษย์ซึ่งชีวิตเกิดจากผืนดิน ที่อยู่บนพื้นโลกใบเดียวกัน ควรมีใจสานความรักถึงซึ่งกันและกันได้หมด ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ และแนวคิดความเชื่อ หากแต่ละคนมุ่งมั่นทำงานจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างอิสระ อีกทั้งเปิดใจรับปัญหาเข้ามาชำระล้าง ภาวะยึดติดซึ่งลงรากหยั่งลึกอยู่ในจิตใจตัวเองให้ลดน้อยลงไปได้อย่างรู้เหตุรู้ผล

แต่ถ้าเมื่อใดวิญญาณความเป็นคนซึ่งควรจะมีความรักและผูกพัน จำต้องห่าง
ออกจากพื้นดินมากขึ้น เมื่อนั้นชีวิตย่อมเดินลงทาง โดยไม่รู้ตัวตัวเองเป็นใคร และเกิด
มาทำไม

ดังนั้นวิถีชีวิตอันมีที่สุดคงต้องมุ่งไปพบกับสภาพอย่างไร แม้มีการทำร้ายกันเอง
จนถึงจุดสุดท้ายได้ไม่ยาก อีกทั้งสภาพชีวิตอนาคตของแต่ละคน ยิ่งเป็นชนรุ่นหลัง คง
ไม่มีแผ่นดินให้คนท้องถิ่นอยู่ร่วมกัน อย่างอบอุ่นอีกต่อไปได้

12 มิถุนายน 2545